

SMERNICE ZA UČITELJE

MODUL 5 - VREDNOTE EU

Modul o vrednotah EU ima tri dele.

Začne se z igro četvorčkov, v kateri igralci spoznavajo vrednote EU in konkretne primere, kako jih EU prenaša v prakso. Ko se učenci seznanijo s temi vrednotami, jih prosite, naj kritično razmišljajo o njih med individualno vajo. Na koncu svoje demokratične veščine še izpopolnijo z razpravo v razredu, med katero lahko izbirajo med 16 trditvami. To zadnjo igro je mogoče igrati tudi ločeno od prvih dveh delov.

METODOLOGIJA	TRAJANJE	PRIPOMOČKI
Izobraževalna igra: vrednote EU	20 minut	- 32 kart z vrednotami za vsako skupino. Karte je treba natisniti enostransko in izrezati. - 30 kart „drži“ ali „ne drži“ za vsako skupino. Karte je treba natisniti enostransko in izrezati.
Individualna vaja	10 minut	- osebni pregled vrednot za vsakega učenca.
Razprava v razredu	10 minut za vsako trditev	- računalnik + projektor - predstavitev iz modula 5 s 16 trditvami - dokončani osebni pregledi vrednot vseh učencev

NAMEN TER ZNANJA IN SPRETNOSTI

ODNOS

- Učenci se povsem zavedajo vrednot EU.

ZNANJE

- Učenci vedo, katere so vrednote EU, in poznajo konkretne primere, kako jih EU prenaša v prakso.

VEŠČINE

- Učenci si ustvarijo mnenje o vrednotah Evropske unije.
- Učenci urijo veščine razpravljanja.

KORAK ZA KORAKOM

1. IGRA

UČNO OKOLJE

Med igro je razred razdeljen v manjše skupine, po možnosti s po štirimi učenci. V skupinah so lahko tudi po trije ali pet učencev. Člani skupine sedijo okoli mize. Učenci igrajo proti drugim članom svoje skupine. Vsaka skupina dobi komplet 32 kart z vrednotami in en komplet 30 kart z vprašanji, na katera je mogoče odgovoriti „drži“ ali „ne drži“.

POTEK

- Karte z vrednotami se razdelijo med člane skupine. Če so igralci štirje, vsak dobi osem kart. V skupinah s tremi ali petimi igralci imajo nekateri igralci karto več. Igralci držijo svoje karte v rokah in jih ne pokažejo drugim.
- Na sredini mize je kupček 30 kart z vprašanji, na katera je mogoče odgovoriti „drži“ ali „ne drži“. Karte so obrnjene s hrbtom navzgor.
- Cilj igre je zbrati čim več kompletov štirih kart, ki se nanašajo na isto vrednoto EU (četvorčki).
- Igro začne najstarejši član skupine, ki enega od soigralcev vpraša, ali ima karto o določeni vrednoti EU, na primer solidarnosti. Igralec, ki sprašuje, mora imeti sam vsaj eno karto s to vrednoto EU.
  - Če vprašani igralec nima takšne karte, to pove, potem pa je na vrsti igralec na njegovi levi.
  - Če zahtevano karto ima, vzame s kupa kart na sredini mize karto z vprašanjem in naglas postavi vprašanje.
    - Če prvi igralec odgovori pravilno, mu drugi igralec izroči karto, po kateri je spraševal. Na vprašanje je dovolj odgovoriti z „drži“ ali „ne drži“, igralcem ni treba navesti nobene dodatne informacije.
    - Če odgovor ni pravilen, nihče ne dobi nobene karte, karta z vprašanjem pa se vrne na dno kupa kart na sredini mize.
  - V vsakem primeru je nato na vrsti igralec na levi.
- Ko eden od igralcev zbere komplet štirih kart z isto vrednoto EU, naglas reče „četvorček“ in kombinacijo položi na mizo. Teh kart igralcu ne more nihče več vzeti.
- Igra se konča, ko je zbranih vseh osem kompletov. Učenec z največ četvorčki je zmagovalec.

VSEBINA

Oglejte si dokument z igralnimi kartami in kartami z vprašanji.

- Na **32 kartah z vrednotami** učenci odkrijejo osem vrednot EU in nekatere primere, kako jih Evropska unija oziroma Evropski parlament prenašata v prakso v EU in v tujini. Na voljo je osem kompletov s po štirimi kartami.

- Na **30 kartah „drži“ ali „ne drži“** so vprašanja z možnima odgovoroma „drži“ ali „ne drži“, ki se nanašajo na informacije na kartah z vrednotami. Učenci lahko informacije s kart z vrednotami uporabijo pri odgovarjanju na vprašanja.

2. INDIVIDUALNA VAJA

Namen te vaje je razmisliti o teh vrednotah in si ustvariti mnenje. Vaja je priprava na razpravo v razredu.

UČNO OKOLJE

Vsak učenec sedi za svojo mizo in ima svoj osebni pregled vrednot.

POTEK

Učitelj vsakemu učencu razdeli pregled vrednot. To je osebni dokument, ki je namenjen samo učencu. Na pregledu vrednot so že navedene vrednote EU z osnovno opredelitvijo pojmov. Učitelj da naslednja navodila:

1. Označite, ali se s temi vrednotami strinjate ali ne

Učitelj učencem naroči, naj individualno razmislijo o vsaki od teh vrednot in njihovi osnovni opredelitvi.

Nato naj si zastavijo vprašanje: „Ali osebno podpiram te vrednote?“ Razmislijo naj torej, ali se strinjajo (na osebni ravni), da bi moral biti vsak človek svoboden, enakopraven, živeti v demokraciji, spoštovati pravno državo, človekovo dostojanstvo in človekove pravice, biti strpen in solidaren. Razmislijo naj o tem in ob vsaki vrednoti obkrožijo „strinjam se“ ali „ne strinjam se“.

2. Vrednote razvrstite glede na to, kako pomembne so vam osebno

Učenci naj vrednote v stolpcu „Prednostne naloge za EU“ v pregledu vrednot razvrstijo glede na to, kako pomembna bi morala biti po njihovem mnenju ta vrednota za EU (1 = najbolj pomembna, 8 = najmanj pomembna). To je individualna vaja, katere rezultat se bo razlikoval pri vsakem učencu.

3. RAZPRAVA V RAZREDU

Cilj tega dela je, da učenci sodelujejo pri opredelitvi pomena (nekaterih) vrednot. V predstavitvi sta za vsako vrednoto dve trditvi. Učitelj glede na zanimanje učencev izbere od dve do štiri trditve za razpravo v učilnici.

Opomba: Trditve so namenjene spodbujanju razprave o posameznih vrednotah. Trditve niso mnenja o posameznih vrednotah.

UČNO OKOLJE

Okolje mora biti spodbudno za razpravo v razredu in učenci morajo trditve videti na zaslonu ali tabli.

POTEK

Postopek razprave o vsaki izjavi:

1. Prvo glasovanje

Učitelj učencem pokaže trditev po lastni izbiri in da navodila: „Preberite trditev, na kratko razmislite o njej in se odločite, ali se z njo strinjate ali ne. Vmesne poti ni. Izbrati morate eno od možnosti.“

Pomembno:

- Učenci bodo morda imeli dodatna vprašanja o trditvi. Učitelj pojasni, kaj je s trditvijo mišljeno (če je mogoče).
- To je samo intuitivno glasovanje, ki mu bo sledila bolj poglobljena razprava.
- Pravilnih ali napačnih odgovorov ni.
- Izjave so namenjene zgolj spodbujanju razprave; v njih ni izraženo mnenje.

Učitelj prešteje glasove in jih zapiše.

2. Plenarna razprava

Učitelj enega od učencev prosi, naj pojasni svoje stališče. Nato učitelj za mnenje prosi še skupino, ki se strinja oziroma ne strinja s tem učencem, da bi se začela razprava v skupini. Nasvet: odzive učencev lahko spodbudite tako, da za mnenje prosite koga iz „manjšine“, ki je glasoval drugače kot drugi. Tako boste učence spodbudili k razpravi.

Razpravo vodi učitelj.

3. Drugo glasovanje (neobvezno)

Po razpravi v skupini se lahko učitelj odloči za ponovno glasovanje. Prešteje glasove in jih primerja z rezultati prvega glasovanja. Ali so si nekateri učenci premislili?

4. Zaključek

Učitelj po drugem glasovanju učencem naroči, naj preverijo, ali je njihov odgovor skladen s tem, kar so napisali v pregled vrednot: Ali se še vedno strinjajo s to vrednoto? Bi spremenili razvrstitev?

NEKAJ NASVETOV ZA VODENJE RAZPRAVE

- Začnite tako, da predstavite osnovna pravila razprave: poslušajte drug drugega; počakajte, da ste na vrsti; bodite vljudni; držite se teme; ne govorite predolgo in tudi drugim pustite do besede. Tako boste lahko učence med razpravo spomnili na ta pravila.
- Ne izražajte svojega mnenja; bodite čim bolj nepristranski.
- Poskušajte dati besedo čim več učencem.
- Če se ne odzovejo takoj, preoblikujte vprašanje ali jih izzovite s provokativnimi vprašanji.
- Če eden od učencev prevladuje v razpravi, ga poskušajte prekiniti, vljudno povzemite, kar je povedal, in dajte besedo drugemu učencu, tako da na primer vprašate, kateri učenci se strinjajo ali se ne strinjajo s povedanim.
- Če se učenec ne drži teme, ga prekinite in mu naročite, naj se drži glavne teme. To se morda zdi nevljudno, vendar bodo drugi učenci morda hvaležni.

VSEBINA

Trditve so zbrane v predstavitvi iz tega modula. Tu so ponovljene, dodane pa so jim še nekatere informacije.

IZJAVA O OMEJITVI ODGOVORNOSTI

Izjave so namenjene spodbujanju razprave o vrednotah Evropske unije. Ne gre za mnenja o vrednotah, prav tako pa ne izražajo stališča Evropskega parlamenta.

DEMOKRACIJA

1. „Referendum je dober način, da zagotovimo sodelovanje državljanov.“

Gre za vprašanje, ali je referendum koristen za demokracijo. Omejitev pri referendumu je, da morajo volivci izbirati med „da“ in „ne“ in nimajo na voljo drugih možnosti. Na referendumu v Švici (ki ni država članica EU) so morali na primer volivci glasovati „za“ gradnjo novega predora ali „proti“ njej, čeprav bi bile mogoče tudi druge možnosti, kot so druge ceste, druge lokacije za predor itd.

2. „Prava demokracija je možna le na lokalni ravni.“

Pri tej trditvi se učence sprašuje, ali menijo, da je demokracija možna v večjih družbah, kjer politikov ne poznamo na osebni ravni in težko pridemo v neposreden stik z njimi. Slednje zlasti velja za Evropsko unijo, ki ima 445 milijonov prebivalcev. Je demokracija možna v tako velikem obsegu?

SVOBODA

1. „Svoboda pomeni, da nimaš nobenih odgovornosti.“

Odgovornost lahko pomeni marsikaj: da si odgovoren v družbi, na primer da pomagaš drugim ali svoji družini, skrbiš za ostarele starše ali stare starše, skrbiš za svoje otroke itd. V širšem smislu pomeni državljanstvo, da se vedeš kot vzoren državljan, ne uničuješ ali onesnažuješ cest itd.

Če se s tem vsi strinjajo, lahko vržete novo kost za razpravo tako, da vprašate, ali je po njihovem mnenju nekdo, ki se odloči, da ne bo ničesar storil za družbo, upravičen do vseh ugodnosti socialne države, kot so brezplačno izobraževanje, ugodna zdravstvena oskrba, nadomestilo za brezposelnost in druge storitve, za katere drugi plačujejo.

2. „Ker velja svoboda govora, morajo biti v Evropskem parlamentu dovoljene rasistične politične stranke.“

Ali bi bilo treba stranki, ki podpira stališča, ki so v nasprotju z vrednotami EU, na primer če diskriminira druge rase, onemogočiti, da izraža svoja prepričanja in pride na oblast?

SOLIDARNOST

1. „Država članica EU, ki jo prizadene finančna kriza, bi morala prejeti podporo od drugih držav članic.“

Pri tej trditvi se učence sprašuje, ali bi morale države znotraj EU izkazati solidarnost do drugih držav članic, kadar so te v težavah. Ali bi morala biti EU skupnost, v kateri se lahko države zanesejo druga na drugo?

2. „Solidarnost pomeni, da davkoplačevalski denar porabimo za to, da vsem ljudem zagotovimo dostojna bivališča, hrano in izobrazbo.“

Ta trditev bo spodbudila razpravo o izkazovanju solidarnosti v družbi do ljudi, ki jih ne poznamo. Ali želimo pomagati revnim tako, da jim dajemo denar na urejen način?

Nekateri učenci bodo morda menili, da je za revščino odgovoren vsak sam in da družba ne bi smela plačevati zanjo. Drugo vprašanje bi lahko bilo, ali bi morali prejemke dobiti le tisti, ki jih zares potrebujejo. Učitelj lahko razpravo spodbudi z vprašanjem, kaj se učencem zdi bolje: zelo strog sistem, v katerem obstaja nevarnost, da so revni izključeni iz družbe, ali manj strog, v katerem obstaja nevarnost, da ga ljudje izkoriščajo.

ENAKOST IN NEDISKRIMINACIJA

1. „Da bi zagotovili enakost, je potrebna pozitivna diskriminacija.“

Pozitivna diskriminacija pomeni dajanje posebnih ugodnosti osebam iz skupine, ki je včasih obravnavana nepravilno ali pa ni dobro zastopana na trgu dela, na visokih položajih itd. V mnogih evropskih državah tako na primer delodajalec, ki zaposli invalidno osebo, prejme finančno spodbudo.

2. „Vsi smo enakopravni ne glede na materialni status.“

Učitelj lahko izpostavi razlike med želenim in dejanskim stanjem. Smo vsi enakopravni in bi morali biti enako obravnavani? Na primer: v trgovino z luksuznim blagom vstopita na pogled revna in na pogled bogata oseba – bodo z njima ravnali enako?

Tu gre za vprašanje, ali še vedno živimo v družbi, razdeljeni na družbene razrede. Pred zakonom smo sicer vsi enaki, vprašanje pa je, ali je ta enakost v resnici udejanjena.

PРАВNA DRŽAVA IN PRAVOSODJE

1. „Za nekatera kazniva dejanja bi morala biti na voljo izbira med plačilom visoke globe in zaporno kaznijo.“

Pri tej trditvi se učence sprašuje, ali se jim zdi pravično, da bi bogati lahko svojo kazen „odplačali“. Vključuje dve vrednoti – enakost in pravno državo.

2. „Teroristi imajo pravico do poštenega sojenja in do ustrezne obrambe.“

Fotografija na predstavitvi prikazuje v Evropi dobro znani primer Andersa Breivika, norveškega skrajnega desničarskega terorista, ki je leta 2011 izvedel napade na Norveškem. 22. julija 2011 je ubil osem ljudi v Oslu, nato pa je na mladinskem počitniškem taboru na otoku Utøya postrelil še 69 mladih. Avgusta 2012 je bil spoznan za krivega množičnih umorov in terorizma.

Trditev želi spodbuditi razpravo o tem, ali naj tudi za osebe, za katere je očitno, da so vpletene v množične umore, velja pravica ne le do poštenega sojenja, ampak tudi do obrambe.

SPOŠTOVANJE ČLOVEKOVIH PRAVIC

1. „Novinar, ki napiše lažno novico, bi moral biti kaznovan.“

Ta trditev se nanaša na svobodo tiska. Danes imajo samo diktatorski režimi zakone, ki omogočajo, da se novinarje preganja zaradi tega, kar napišejo. To lahko vodi v cenzuro ali povzroči, da mediji iz strahu pred pregonom o nekaterih temah raje ne poročajo.

2. „EU ne bi smela poslovati z režimi, ki kršijo človekove pravice, četudi bi bil posel ugoden zanjo.“

Ali lahko EU sklepa trgovinske ali druge posle z režimi, ki domnevno kršijo človekove pravice? Primer: EU sklepa posle z afriškimi državami, ki nenehno kršijo človekove pravice, da bi migrantom preprečila prihod v EU. Drug primer so posli, ki so potrebni za zagotovitev nekaterih surovin, ki jih v Evropi ni, na primer kobalta, ki se uporablja pri izdelavi mobilnih telefonov.

STRPNOST IN PLURALNOST

1. „Nošenje verskih simbolov, kot je križ ali ruta, v šoli ali na delovnem mestu bi moralo biti dovoljeno.“

Tu gre za vprašanje, ali učenci menijo, da bi moralo biti dovoljeno izražanje vere v šoli in na delovnem mestu.

2. „Sovražni govor na spletu je sprejemljiv, če ga izražamo v zaprtih ali skrivnih skupinah.“

So se učenci s tem že kdaj srečali? So se morda že kdaj tako izražali? Ali menijo, da lahko to škoduje določenim skupinam? Ali menijo, da je to njihova pravica do svobode govora?

SPOŠTOVANJE ČLOVEKOVEGA DOSTOJANSTVA

1. „Vsaka država članica EU ima moralno dolžnost, da pomaga prosilcem za azil.“

Prosilca za azil je oseba, ki iz strahu pred pregonom zaradi pripadnosti rasni, verski ali družbeni skupini ali zaradi svojega političnega prepričanja prestopi mednarodno mejo in vstopi v državo, v kateri upa, da se ji bo priznal status begunca.

Opomba: Tega ne gre enačiti z ekonomskimi migranti (osebami, ki se selijo iz ekonomskih razlogov). Status prosilca za azil je vedno začasen in velja, dokler država, v kateri oseba zaprosi za azil, tej osebi ne podeli ali zavrne statusa begunca.

V ozadju te trditve je vprašanje, ali spoštujemo človekovo dostojanstvo Neevropcejev. Ta trditev običajno spodbudi vprašanja v zvezi z dobro integracijo, izbiro med pomočjo sonarodnjakom ali tujcem, namerah tujcev itd.

Opomba: Znotraj EU velja načelo prostega gibanja oseb, zato državljani EU ne morejo biti prosilci za azil. Če učenci to omenijo, jih mora učitelj popraviti.

2. „Mučenje z namenom pridobivanja informacij, potrebnih za preprečevanje morebitnih novih terorističnih napadov, bi moralo biti dovoljeno.“

Mučenje je v EU prepovedano ne glede na namen. Se učenci s tem strinjajo? Ali menijo, da bi bilo morda v nekaterih primerih legitimno?

KORISTNE POVEZAVE

- Demokracija in človekove pravice v Evropskem parlamentu: www.europarl.europa.eu/about-parliament/sl/democracy-and-human-rights
- Preberite več o Listini Evropske unije o človekovih pravicah: https://ec.europa.eu/info/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/eu-charter-fundamental-rights_sl
- Preberite več o nagradi Saharova na naslovu www.europarl.europa.eu/sakharovprize

